

İSLAM İŞBİRLİĞİ TEŞKİLATI (İİT)

I. GENEL BİLGİ

İİT'nin, eski adı ile İslam Konferansı Teşkilatının (İKT)¹ temelleri, 1969 yılı Eylül ayında 24 ülkenin katılımıyla Rabat'ta düzenlenen Birinci İslam Zirvesi ile atılmıştır. Zirveyi takiben, 1970 yılı Mart ayında, İslam Ülkeleri Dışişleri Bakanları Cidde'de toplanmış ve İKT Genel Sekreterliğini kurmuşlardır. İKT'nin Ana Sözleşmesi ise 1971 yılında hazırlanmış ve 1972 yılında toplanan Dışişleri Bakanları Üçüncü Konferansınca onaylanmıştır.

Esasen İslam dünyasını yakından ilgilendiren siyasi konularda ortak bir duruş sergileme amacıyla kurulmuş olan İİT, üye ülkeler arasındaki işbirliğinin artırılması için ticaret, hukuk, bilim ve teknoloji, kültürel ve sosyal konular, yönetim-finance ve iletişim gibi alanlarda da faaliyet göstermektedir.

İİT'nin üye sayısı hâlihazırda 57 olup, Asya ve Afrika kıtaları ile Ortadoğu bölgesindeki Müslüman nüfusa sahip ülkelerin büyük bölümü Teşkilata üyedir. Ayrıca, Avrupa kıtasından Arnavutluk ve Amerika kıtasından Surinam ve Guyana da İİT üyesidir. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Bosna Hersek, Tayland Krallığı, Orta Afrika Cumhuriyeti ve Rusya Federasyonu'nun gözlemci üye olduğu İİT üyelerinin tam listesi aşağıda sunulmaktadır:

İİT Üye Ülkeleri			
1	Afganistan İslam Devleti	30	Libya Devleti
2	Arnavutluk Cumhuriyeti	31	Lübnan Cumhuriyeti
3	Azerbaycan Cumhuriyeti	32	Maldivler Cumhuriyeti
4	Bahreyn Krallığı	33	Malezya
5	Bangladeş Halk Cumhuriyeti	34	Mali Cumhuriyeti
6	Benin Cumhuriyeti	35	Mısır Arap Cumhuriyeti
7	Birleşik Arap Emirlikleri	36	Moritanya İslam Cumhuriyeti
8	Brunei Darusselam Sultanlığı	37	Mozambik Cumhuriyeti
9	Burkina Faso	38	Nijer Cumhuriyeti
10	Cezayir Demokratik Halk Cumhuriyeti	39	Nijerya Federal Cumhuriyeti
11	Cibuti Cumhuriyeti	40	Umman Sultanlığı
12	Çad Cumhuriyeti	41	Özbekistan Cumhuriyeti
13	Endonezya Cumhuriyeti	42	Pakistan İslam Cumhuriyeti
14	Fas Krallığı	43	Senegal Cumhuriyeti
15	Fildişi Sahili Cumhuriyeti	44	Sierra Leone Cumhuriyeti
16	Filistin Devleti	45	Somali Cumhuriyeti
17	Gabon Cumhuriyeti	46	Sudan Cumhuriyeti

¹ 28 Haziran 2011 tarihinde Astana'da düzenlenen 38. Dışişleri Bakanları Toplantısında Teşkilatın adı değiştirilmiştir.

18	Gambiya Cumhuriyeti	47	Surinam Cumhuriyeti
19	Gine Cumhuriyeti	48	Suriye Arap Cumhuriyeti ²
20	Gine-Bissau Cumhuriyeti	49	Suudi Arabistan Krallığı
21	Guyana Cumhuriyeti	50	Tacikistan
22	Irak Cumhuriyeti	51	Togo Cumhuriyeti
23	İran İslam Cumhuriyeti	52	Tunus Cumhuriyeti
24	Kamerun Cumhuriyeti	53	Türkmenistan
25	Katar Devleti	54	Türkiye Cumhuriyeti
26	Kazakistan Cumhuriyeti	55	Uganda Cumhuriyeti
27	Kırgız Cumhuriyeti	56	Ürdün Haşimi Krallığı
28	Komorlar Birliği	57	Yemen Cumhuriyeti
29	Kuveyt Devleti		

İİT'nin temel karar alma organları aşağıda sunulmaktadır.

İslam Zirvesi:

İİT üyesi ülkelerin devlet ve hükümet başkanları ile krallarından oluşan ve üç yılda bir toplanan Zirve, İİT'nin en üst karar alma merciidir. Bugüne kadar düzenlenen toplam 14 Zirve Toplantısının sonuncusu 31 Mayıs 2019 tarihinde Mekke'de gerçekleşmiş ve dönem başkanlığı ülkemizden Suudi Arabistan'a geçmiştir.

İslam Dışişleri Bakanları Konseyi:

Yılda bir kez toplanan Konsey toplantılarında, İİT'nin işleyişine ilişkin konularda kararlar alınmakta, İİT faaliyetlerinin değerlendirmesi yapılmaktadır.

Genel Sekreterlik:

Teşkilatın sekreteryası Cidde'de yerleşik olup, Genel Sekreterlik görevini 2016 Kasım ayında atanan Dr. Yusuf bin Ahmed bin Abdurahman El-Üseymin (Suudi Arabistan) yürütmektedir.

Söz konusu temel karar alma organlarına ek olarak İİT, aşağıda listesi sunulan organları aracılığıyla faaliyetlerini sürdürmektedir:

- Ekonomik ve Ticari İşbirliği Daimi Komitesi (İSEDAK),
- Bilimsel ve Teknolojik İşbirliği Daimi Komitesi (BİLTEDAK)
- Enformasyon ve Kültürel İşler Daimi Komitesi (ENKİDAK)
- Kudüs Komitesi
- Bağlı Kuruluşlar, İhtisas Kuruluşları, ilgili Kuruluşlar, İslam Üniversiteleri

II. İslam İşbirliği Teşkilatı Ekonomik ve Ticari İşbirliği Daimi Komitesi (İSEDAK)

İSEDAK 1981 yılında Mekke ve Taif'de düzenlenen Üçüncü İslam Zirvesi Konferansında kurulmuş olan üç Daimi Komiteden biridir. 1984 yılı başında Kazablanka'da yapılan Dördüncü İslam Zirvesi Konferansında, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı'nın başkanlığına seçilmesi üzerine İSEDAK, aynı yıl Kasım ayında İstanbul'da yapılan Birinci

² Üyeliği askıdadır.

Toplantısı ile faaliyetlerine başlamıştır. Üçüncü İslam Zirvesinde kabul edilen karar gereğince İSEDAK'ın görevleri şunlardır:

- İİT tarafından ekonomik ve ticari işbirliği alanında alınan kararların uygulanmasını izlemek;
- Üye ülkeler arasında ekonomik ve ticari işbirliğini güçlendirebilecek tüm önlemleri almak;
- Üye ülkelerin ekonomik ve ticari alanlardaki kapasitelerini arttırmaya yönelik programlar hazırlamak ve öneriler sunmak.

İSEDAK, her sene bakanlar düzeyinde İstanbul'da toplanmaktadır. İSEDAK'ın Ekim-Kasım aylarında İstanbul'da yapılan yıllık toplantılarının açılış ve kapanış oturumlarına Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı başkanlık etmektedir. Ayrıca İSEDAK Sekreteryası, İSEDAK Koordinasyon Ofisi adı altında Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı tarafından yürütülmektedir.

Bakanlar düzeyindeki toplantıya sunulacak rapor ve taslak kararların hazırlandığı yüksek düzeyli uzmanlar toplantısı, İSEDAK toplantısının açılışından iki gün önce gerçekleştirilmektedir.

III. İİT TERCİHLİ TİCARET SİSTEMİ (TPS-OIC)

İİT üyesi ülkeler arasında bir tercihli ticaret sistemi oluşturmak amacıyla 1991 yılında İİT Tercihli Ticaret Sistemi Çerçeve Anlaşması imzalanmıştır. TPS-OIC Çerçeve Anlaşması 2002 yılında yürürlüğe girmiştir. Çerçeve Anlaşmaya taraf ülkeler arasında tarife indirimlerini düzenleyen Tercihli Tarife Protokolü (PRETAS) ve Menşe Kuralları Düzenlemesi ise sırasıyla Şubat 2010 ve Ağustos 2011 tarihleri itibariyle yürürlüğe girmiştir. Dolayısıyla TPS-OIC 9 Ağustos 2011 tarihi itibariyle hukuken yürürlüktedir.

Anlaşmanın fiilen işletilmesi için gerekli şart olan, sisteme dahil üç anlaşmayı (TPS-OIC Çerçeve Anlaşması, PRETAS ve Menşe Kuralları Düzenlemesi) imzalayan ve taviz listelerini ileten 10 ülke sayısına Kasım 2014'de Kuveyt'in PRETAS ve Menşe Kuralları Anlaşmalarını onaylamasıyla ulaşılmıştır.

Bu çerçevede TPS-OIC'in son durumu aşağıda açıklanmaktadır.

- 1. Çerçeve Anlaşma:** Halihazırda 32 ülke (BAE, Bahreyn, Bangladeş, Brunei Darusselam, Cibuti, Endonezya, Fas, Filistin, Gabon, Gambiya, Gine, İran, Irak, Kamerun, Katar, Kuveyt, Libya, Lübnan, Maldivler, Malezya, Mısır, Moritanya, Pakistan, Suudi Arabistan, Senegal, Somali, Suriye, Tunus, Uganda, Umman, Ürdün ve Türkiye) imza ve onay işlemlerini yerine getirmiştir. Anlaşma 2002 itibariyle hukuken yürürlüktedir.
- 2. PRETAS:** Halihazırda 18 ülke (BAE, Bahreyn, Bangladeş, Fas, Filistin, Gambiya, İran, Kamerun, Katar, Kuveyt, Malezya, Pakistan, Somali, Suudi Arabistan, Suriye, Umman, Ürdün ve Türkiye) imza ve onay işlemlerini yerine getirmiştir. Anlaşma 2010 itibariyle hukuken yürürlüktedir.
- 3. Menşe Kuralları Düzenlemesi:** Halihazırda 18 ülke (Bangladeş, Bahreyn, BAE, Filistin, Gambiya, İran, Pakistan, Fas, Kamerun, Katar, Kuveyt, Malezya, Suudi Arabistan, Somali, Suriye, Umman, Ürdün ve Türkiye) imza ve onay işlemlerini yerine getirmiştir. Anlaşma 9 Ağustos 2011 tarihi itibariyle hukuken yürürlüktedir.

4. Onaylarını tamamlayan ve taviz listesini ileten 14 ülke: BAE, Bahreyn, Bangladeş, Fas, İran, Katar, Kuveyt, Malezya, Pakistan, Suriye, Suudi Arabistan, Umman, Ürdün ve Türkiye'dir.

Anlaşmanın fiilen işletilmesi için gerekli şart olan, sisteme dahil üç anlaşmayı (TPS-OIC Çerçeve Anlaşması, PRETAS ve Menşe Kuralları Düzenlemesi) imzalayan ve taviz listelerini ileten 10 ülke sayısına Kasım 2014'de Kuveyt'in PRETAS ve Menşe Kuralları Anlaşmalarını onaylamasıyla ulaşılmıştır. Ancak, Anlaşmada yer alan hükümler gereği, taviz listeleri 2003 yılı baz alınarak hazırlandığı ve 2003 yılından bu yana harmonize sistem kodlarında değişiklik olduğu için taviz listelerinin güncel HS kodları da belirtilerek yeniden sunulması gerekmiştir. Dolayısıyla bu zamana kadar Anlaşmanın uygulanabilmesi için taviz listelerinin günümüz HS kodlarını da içerecek şekilde ve aynı formatta güncellenmesi beklenmiştir. Ancak, Anlaşmaya ilişkin tüm yükümlülüklerini tamamlamış 13 ülkenin hepsi güncellemelerini aynı formatta yapmamıştır.

Gelinen aşamada, 25-26 Kasım 2020 tarihlerinde gerçekleştirilen 36. İSEDAK Bakanlar Toplantısında, 2021 yılında ülkemiz ev sahipliğinde, Anlaşmanın uygulamaya konulacağı tarihi belirlemek üzere, Ticaret Müzakereleri Komitesinin toplanması kararlaştırılmıştır.

Anlaşmanın İçeriği

Taraf devletlerin 1 Ekim 2003 yılında yürürlükte bulunan ulusal tarife cetvelleri esas alınmak üzere, tüm tarife satırlarının %7'sini kapsayacak taviz listeleri oluşturmaları gerekmektedir. Ayrıca, söz konusu listelerde yer alacak ürünlerin koruma oranının %10'un üstünde olması gerektiği de hükme bağlanmıştır. Anlaşma hükümleri uyarınca, taviz listesinde yer alacak ürünlerde tarife oranı;

- % 25 üzeri, % 25'e,
- % 15 - % 25 arası % 15'e,
- % 10 - % 15 arası %10'a indirilecektir.

Bu çerçevede, ülkemizce Ticaret Müzakere Komitesi'ne iletilen taviz listesinde 8'li tarife pozisyonunda toplam 702 adet ürün bulunmaktadır. Listede, Gümrük Birliği yükümlülüklerimiz ile ülkemizde tarım üretiminin stratejik önemine bağlı olarak gümrük tarifeleriyle korunması gerektiği hususu da göz önünde bulundurularak hâlihazırda düşük gümrük vergisi uygulanan, dolayısıyla daha az indirim maruz kalacak; ülkemizde üretimi bulunmayan ve tarife indirimi sonrasında ithalat baskısı yaratmayacağı değerlendirilen ürünlere öncelik verilmiştir.

İİT TERCİHLİ TİCARET SİSTEMİ İMZA/ONAY TABLOSU									
No	Üye Ülkeler	Çerçeve Anlaşma		PRETAS		Menşe Kuralları		Taviz Listesini İleten Ülkeler	Güncel Taviz Listesini İleten Ülkeler
		İmza	Onay	İmza	Onay	İmza	Onay		
1	BAE	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
2	Bahreyn	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
3	Bangladeş	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
4	Benin	✓		✓		✓			
5	Brunei Darusselam	✓	✓						
6	Burkina Faso	✓		✓		✓			
7	Çad	✓							
8	Cibuti	✓	✓	✓		✓			
9	Endonezya	✓	✓	✓		✓			
10	Fas	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
11	Fildişi Sahili	✓		✓		✓			
12	Filistin	✓	✓	✓	✓	✓	✓		
13	Gabon	✓	✓						
14	Gambiya	✓	✓	✓	✓	✓	✓		
15	Gine	✓	✓	✓		✓			
16	Gine Bissau	✓		✓		✓			
17	Irak	✓	✓						
18	İran	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
19	Kamerun	✓	✓	✓	✓	✓			
20	Katar	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
22	Komorlar	✓		✓		✓			
22	Kuveyt	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
23	Libya	✓	✓						
24	Lübnan	✓	✓						
25	Maldivler	✓	✓						
26	Malezya	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
27	Mısır	✓	✓	✓					
28	Moritanya	✓	✓	✓		✓	✓		
29	Nijer	✓		✓		✓			
30	Nijerya	✓		✓		✓			
31	Pakistan	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
32	S. Arabistan	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
33	Senegal	✓	✓						
34	Sierra Leone	✓		✓		✓			
35	Somali	✓	✓	✓	✓	✓	✓		
36	Sudan	✓		✓		✓			
37	Suriye	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
38	Tunus	✓	✓	✓		✓			
39	Türkiye	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
40	Uganda	✓	✓						
41	Umman	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
42	Ürdün	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
TOP		42	32	33	18	32	18	14	13